

اولین‌هایی که در زنجیره معدن به بار نشست

مهدی کرباسیان
معاون وزیر و رییس هیات عامل ایمیدرو

ها همچون جاده، خطوط ریلی، بنادر، آب و برق و گاز از برنامه‌ها یا به عبارتی از وظایف این نهاد سیاستگذار است. تصور ایجاد ظرفیت‌های ۵۵ میلیون تنی فولاد، ۱,۵ میلیون تنی آلومینیوم، ۴۴۰ هزار تنی مس و ... بدون ایجاد و توسعه زیرساخت، امری محال است.

در سه سال و اندی گذشته ایمیدرو بیش از ۳۰ طرح را در بخش‌های فولاد، آلومینیوم، طلا، زغالسنگ و ... فعال یا راه‌اندازی کرد به طوری که در اردیبهشت سال گذشته با آغاز عملیات اجرایی آلومینیوم جنوب - به عنوان بزرگ‌ترین طرح تولید آلومینیوم در ایران - حرکتی نو در این صنعت آغاز شد و مقیاس پروژه‌های این بخش را بیش از دو برابر افزایش داد.

در بخش فولاد نیز علاوه بر طرح‌های استانی، انعقاد قرارداد خرید تجهیزات اصلی کارخانه الکتروگرافیتی که از فناوری پیشرفته‌ای برخوردار است، اتفاق بی‌سابقه‌ای در صنعت فولاد محسوب می‌شود. به این دلیل که طرح به تاریخ پیوسته الکتروگرافیتی از سکون خارج و نکته مهمتر اینکه، آخرین حلقه وابستگی در صنعت فولاد نیز به داخل کشور منتقل شد. همچنین به این لیست باید آغاز عملیات اجرایی احداث دو کارخانه فراوری تیتانیوم در کهنوج را اضافه کرد که با حضور شرکت‌های صاحب‌نام خارجی، عملیاتی شده است. فعال شدن طرح توسعه معدن روی مهدی‌آباد که قرارداد سرمایه‌گذاری آن با کنسرسیومی از بخش خصوصی به یک میلیارد دلار می‌رسد نیز از اولین‌های بخش معدن به شمار می‌آید. شرکت زغالسنگ البرز مرکزی هم در ماه‌های اخیر صاحب کارخانه جدید زغالشویی شده که در انتظار حضور مقامات برای افتتاح است.

نکته‌ای که می‌توان به طور خلاصه بدان پرداخت اینست که بخش معدن و صنایع معدنی در دولت یازدهم، شاهد به بار نشستن پروژه‌هایی بود که برای نخستین بار در کشور عملی شدند. در این میان تحرک در مناطق ویژه صنایع انرژی بر لامرد و پارس‌سیان و حضور سرمایه‌گذاران برای امور زیرساختی و تولیدی و خدماتی، چشمگیر است و به زودی این مناطق پایتخت صنایع بزرگ فلزی و پتروشیمی خواهند شد. مجتمع سنگان نیز که برای ایجاد ظرفیت تولید ۱۷,۵ میلیون تن کنسانتره و ۱۵ میلیون تن گندله سنگ آهن، آماده شده و هم‌اینک در آستانه افتتاح دو کارخانه ۵ میلیون تنی گندله و یک کارخانه ۲,۵ میلیون تنی کنسانتره سنگ آهن است، از دیگر نمونه‌هایی است که با همت شرکت‌های خصوصی داخلی و مدیران و کارشناسان این سازمان، به ثمر نشست است.

شاید نتوان تمامی عملکردی که از شهریور سال ۹۲ تا بهمن ۹۵ به وقوع پیوسته را بیان کرد هر چند نقصان‌هایی نیز در حوزه ارتباطات بانکی و شرایط بین‌المللی و ... وجود داشته که به رغم تلاش تمامی مدیران این بخش‌ها، برخی چالش‌ها برطرف نشده، اما موضوع اینست که مردان دولت یازدهم و دستگاه دیپلماسی با دلگرمی مردمان این سرزمین و پشتیبانی مقام معظم رهبری، یک صدا برای برون‌رفت از چالش‌ها، تلاش خود را به کار گرفته‌اند و اکنون خود را در مسیر توسعه می‌یابند. ذکر این موضوع بس که از ۲۴ هزار میلیارد تومان طرحی که پیش‌روی این سازمان قرار داشت، ۸۵ درصد با همکاری و مشارکت بخش خصوصی، جان‌گرفت و برخی به افتتاح رسیدند. و این نکته‌ای امیدوارکننده برای ادامه مسیر و انجام وظایف است.

امروز حدود سه سال و نیم از عمر دولت یازدهم می‌گذرد. دولتی که به واقع، بدون تدبیر و تجربه، نمی‌توانست از کوران اثرات برجای مانده سیستم مدیریتی قبلی، عبور کند. تنها در معدن و صنایع معدنی شرکت‌هایی که از ارزش ۲۱ هزار میلیارد تومانی برخوردار بودند، در قالب رد دیون و واگذاری عمدتاً غیرتخصصی، از بدنه ایمیدرو جدا شدند آن هم در شرایطی که هدایت حوزه معدنی و صنایع معدنی بر عهده این سازمان بود. خوشبختانه بخش خصوصی کشورمان که همواره آماده مشارکت در توسعه اقتصادی است، خود را در کنار ایمیدرو قرار داد تا این مجموعه بتواند طرح‌هایی که دارای حواشی فراوان بودند را به حرکت وا دارد و برخی را نیز به بهره‌برداری برساند. نمونه عینی آن که به تازگی به ثمر نشست، کارخانه آهن آسفنجی فولاد سفید دشت چهارمحال و بختیاری است که - به عنوان نخستین طرح از فولادهای استانی - با حضور معاون اول رییس جمهوری و وزیر صنعت و معدن و تجارت به مدار تولید پیوست.

طرح‌های استانی فولاد با مشارکت بخش خصوصی و همچنین جذب ۱,۶ میلیارد یورو فاینانس، فعال شدند، اکنون برخی در نوبت افتتاح هستند. در این روزها طرحی در بخش سنگ آهن راه‌اندازی شده که اتفاقی تأثیرگذار در بخش معدن محسوب می‌شود. طرح پرعیارسازی سنگ آهن هماتیته معدن جلال‌آباد که از سوی بخش خصوصی و برای نخستین بار دانش آن در کشور خلق شده، آغازی بر به کارگیری مواد معدنی است که تاکنون به عنوان باطله محسوب می‌شد.

در این دوره یکی از برنامه‌هایی که در اولویت قرار داشت انجام فعالیت‌های اکتشافی در ۲۵۰ هزار کیلومتر مربع بود که به تازگی فاز شناسایی ۱۰۰ درصد پهنه‌ها به اتمام رسیده و در برخی از آن‌ها، مرحله بی‌جویی و اکتشافات عمومی نیز با پیشرفت‌های قابل ملاحظه‌ای همراه شده است. علاوه بر این تمرکز بر توسعه زیرساخت

توسعه فعالیت‌های معدنی و صنایع معدنی با مشارکت بخش خصوصی

وضعیت ایמידرو و طرح‌ها در پایان دولت دهم و اقدامات دولت یازدهم

ایמידرو در شروع دولت تدبیر و امید وارث ۴۷ طرح بود. از این ۴۷ طرح، ۱۲ طرح فعال و نیمه فعال و ۳۵ طرح در وضعیت غیر فعال بود. با انتصاب مهدی کرباسیان به عنوان رییس هیات عامل ایמידرو از سوی وزیر صنعت معدن و تجارت، برنامه تدوین ۲ استراتژی پیش روی این سازمان قرار گرفت. ایמידرو با چابک سازی ساختار خود و بدون تغییر در سرمایه انسانی، فصلی جدید را آغاز کرد. فصلی که ایמידرو مجدداً به ثبات رسید و تصمیم سازی های علمی بر اساس توجهات فنی و اقتصادی از یک سو و منظور کردن اقتصاد مقاومتی از دیگر سو، زمینه توسعه و پیشرفت بخش معدن و صنایع معدنی و ایجاد اشتغال پایدار را فراهم کرد.

ابتدا ۸ طرح فولاد استانی مورد بررسی قرار گرفت. یک طرح کاملاً به بخش خصوصی واگذار شد. با ابتکار عمل یک روش به روشهای تامین مالی ایמידرو اضافه شد و ۷ طرح دیگر، به مشارکت گذاشته شد و فعالان اقتصادی بخش خصوصی به عنوان شرکای ایמידرو اقدام به سرمایه گذاری کردند. لذا طرح های فولادی از بحران خارج و جانی دوباره یافتند.

از سوی دیگر طرح تولید آلومینا از نفلین سینیت نزدیک به سه دهه در نوبت اجرا بود و هر بار به دلایلی مجدداً متوقف میشد، سرانجام در آذر ماه ۱۳۹۳، طراحی پایه طرح با شرکت اتوتک به امضاء رسید. بخش های زیر بنایی طرح نیز اجرا شده است. پایلوت آذر شهر که برای تولید آزمایشی نفلین سینیت ایجاد شده بود، تغییر کاربری داده و برای تولید بوهمیت، پایه کاتالیست و کاتالیست مورد استفاده قرار گرفت.

همچنین طرح آلومینیوم جنوب از دی ماه ۱۳۹۴ عملیاتی شد. این طرح، بزرگترین کارخانه تولید آلومینیوم کشور خواهد بود. زمین، گاز و سایر زیرساخت ها آماده و عملیات اجرایی آن توسط شرکت چینی زده شده است و تا ۲ سال آینده، اولین شمش آن را به بازار عرضه خواهد شد. قرارداد تکمیل فاز اول کارخانه تولید شمش آلومینیوم جاجرم به ظرفیت ۳۷ میلیون تن منعقد شده و مراحل پایانی را طی می کند.

یکی از طرح های بزرگی که در این مدت بازیابی شد، سرب و روی مهدی آباد است. این معدن یکی از بزرگترین معادن روی جهان است که در حالت سکون قرار داشت. پس از انجام فراخوان جدید، شرکت هایی از ۷ کشور صاحبنام برای سرمایه گذاری و فعالیت به مرحله نهایی رسیدند. در نهایت یک کنسرسیوم، موفق به اخذ پروژه شد. پیشتر بخش باریت این معدن از سال ۹۴ راه اندازی و فروش خود را آغاز کرده بود. طرح سرب و روی موجب تولید ۸۰۰ هزار تن کنسانتره روی و ۸۰ هزار تن کنسانتره سرب و نقره خواهد شد که اشتغالی ۱۰۰۰ نفره به همراه خواهد داشت.

برخی دیگر از طرح هایی که از حالت سکون خارج شدند عبارتند از، الکترو گرافیتی، آنتیموان سفیدابه، نیروگاه هرمز و هرمزان، طلای زرشوران، پتاس خور و بیابانک، پالایشگاه قطران زرد، طرح های کنسانتره و گندله سازی سنگان، مناطق ویژه صنایع انرژی بر پارسین و لامرد، فراوری تیتانیوم کهنوج، تجهیز معادن گل گهر ۴ - ۵ - ۶، زغالسنگ خمرود و تولید گرین کک.

افتتاح طرح ها

ایמידرو بزرگترین سازمان توسعه ای بخش معدن و صنایع معدنی ایران است. این سازمان طی ۱۵ سال گذشته ظرفیت های تولیدی ایران در بخش های فولاد، آلومینیوم، مس، زغالسنگ و حتی در سال های نخستین، سیمان را توسعه داده است. ایמידرو در این پانزده سال بیش از ۱۱۰ طرح با رقمی بیش از ۱۳ میلیارد دلار افتتاح و راه اندازی کرده است.

ایמידرو در دوره جدید فعالیت های خود برنامه تامین مالی را تغییر داد و با مشخص کردن روش های جدید تامین مالی جذب سرمایه گذاری داخلی و خارجی را در رئوس فعالیت های خود قرار داد. طی سال ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ فاز اول طلای زرشوران و سیمان سرواسول ونزوئلا افتتاح شد. در همین زمان طرح های نیمه متوقف و متوقف نیز با اتخاذ روشهای مختلف مالی مجدداً فعال و به حالت فعال اجرایی بازگشت. طی سال ۱۳۹۳، نه طرح از جمله کنسانتره سنگ آهن سنگان (واحد فولاد خراسان)، گندله سازی سنگان (واحد توسعه ملی)، زغالشویی سواد کوه و پریار سازی سنگ آهن جلال آباد شروع و وارد عملیات اجرایی شد. در حال حاضر نیز کارخانه های زغالشویی سواد کوه و پریار سازی جلال آباد زرد در نوبت افتتاح هستند.

فعالیت های ایמידرو طی سال ۱۳۹۴ منجر به افتتاح ۶ طرح از جمله قطران زرد، فاز دوم اسکله منطقه ویژه خلیج فارس و شروع قرارداد استخراج و فروش گل گهر ۵ شد. در همین سال با فعالیت ها و سرمایه گذاری جدید، ۱۵ طرح وارد فاز عملیات اجرایی شد. برخی از این طرح ها عبارتند از: فولاد مکران، آلومینیوم جنوب، کنسانتره سنگان (واحد فولاد مبارک) و تولید عناصر نادر خاکی و فلزات استراتژیک.

در سال جاری نیز بخشی از فعالیت های سال ۹۲ نمایان شد. برخی از این طرح ها عبارتند از: افتتاح آنتیموان سفیدابه در استان سیستان و بلوچستان و واحد آهن اسفنجی چهار محال و بختیاری (نخستین طرح استانی فولاد) و پایلوت تیتانیوم کهنوج واقع در استان کرمان است. همچنین واحد آهن اسفنجی شادگان در استان خوزستان، واحد آهن اسفنجی نیریز در استان فارس و فاز اول آلومینیوم جاجرم در خراسان شمالی مراحل انتهایی اجرا را طی می کنند.

راه اندازی و افتتاح ۱۰ طرح با رقم یک میلیارد دلار تا سال ۱۳۹۴

ایמידرو از تابستان سال ۱۳۹۲ با تشکیل تیم های عملیاتی و کارشناسی و حضور کارگاهی مدیران ارشد، این برنامه محقق شد و ایמידرو ۱۰ طرح به ارزش یک میلیارد دلار را تا پایان سال ۱۳۹۴ افتتاح کرد.

این طرحها عبارتند از طلای زرشوران، سیمان ونزوئلا، میله گذاری المهدی، پایلوت پترولیوم کک، فاز دوم اسکله منطقه ویژه صنایع معدنی و فلزی خلیج فارس، پتاس خور بیابانک، پالایشگاه قطران زرد، فاز دوم تغلیظ مس سرچشمه، فاز دوم تغلیظ مس سونگون و ۱۳ پروژه انتقال برق و جاده سازی معدنی در قالب طرح توسعه زیرساخت مناطق معدنی ایران است.

توسعه روش های تامین مالی در ایמידرو

ایמידرو در دوره جدید توسعه بخش معدن و صنایع معدنی که با آغاز دولت یازدهم همراه شد، با مشکلات مالی روبرو بود. بخشی از سهام ایמידرو در پروژه خصوصی سازی واگذار شده بود. بخش دیگری از سهام نیز به عنوان رد دیون دولت به شرکتهای غیر تخصصی منقل شده بود

۲. فراهم ساختن بستر مناسب برای جذب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی با تهیه مستندات اکتشافی مطابق با استانداردهای جهانی
۳. سرمایه‌گذاری اکتشافی در مناطق محروم و دارای پتانسیل معدنی برای هدایت منابع، ایجاد توسعه، اشتغال‌زایی و تامین امنیت در آن مناطق
۴. ایجاد اقتصاد چند محصولی و گام برداشتن در مسیر توسعه پایدار و تبدیل معدن به عنوان یکی از محورهای مهم اقتصاد کشور
۵. کشف فلزات استراتژیک و تامین خوراک مورد نیاز صنایع کشور

پهنه‌های جدید

- در بخش پهنه‌های اکتشافی؛ برنامه جدید اکتشافی از منطقه مستعد معدنی سنگان (شمال شرق) آغاز شد و پس از آن به نوار شرقی و دیگر مناطق ایران تسری یافت. حاصل این فعالیت عظیم در ۳۳ پهنه، شناسایی ۳۰۰ محدوده معدنی بوده که جزئیات آن به شرح زیر است:
۱. اجرای عملیات فازهای شناسایی و پی‌جویی اکتشاف در ۲۱ استان شامل ۳۳ پهنه در بیش از ۲۵۰ هزار کیلومتر مربع.
 ۲. شناسایی بیش از ۳۰۰ محدوده امید بخش جدید معدنی در برخی از پهنه‌های کشور شامل:

- ۷۶ محدوده امیدبخش در پهنه سنگان خراسان رضوی
- ۲۸ محدوده امید بخش در نوار مرزی سیستان و بلوچستان
- ۱۲ محدوده امید بخش در سراوان در استان سیستان و بلوچستان
- ۱۶ محدوده امید بخش در نوار مرزی خراسان جنوبی
- ۱۰۰ محدوده امیدبخش در پهنه آباه جازموربان
- ۶۰ محدوده امید بخش در پهنه مرکز ایران
- ۱۰ محدوده امید بخش در استان اردبیل

مشارکت ۱۰۰ شرکت خصوصی

در راستای سیاست‌های امیددرو در جهت جذب مشارک بخش خصوصی، با شرکت‌های مختلف، جلسات متعدد برگزار و با فراهم ساختن امکان بازدید از محدوده‌های فوق نسبت به تشویق سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی اقدام شد. نخستین فراخوان واگذاری محدوده به بخش خصوصی در سال ۹۴ و در طلای نیکوئی (استان قزوین) صورت پذیرفت. این در حالی است که در طول مدت سه سال اخیر نیز شرکت‌های بخش خصوصی در امور مشاوره‌ای، پیمانکاری و ... پس از برگزاری مناقصه، فاز اجرای تمامی طرح‌های اکتشافی را در اختیار گرفته‌اند. در مدت نزدیک به سه سال اخیر حدود ۱۰۰ شرکت داخلی که برخی از آن‌ها از شریک خارجی، بهره‌جسته‌اند، طرح‌های اکتشافی این سازمان را اجرا کرده‌اند.

برنامه‌های اکتشاف ۹۵

ایمیدرو در سال ۹۵ نیز ادامه فعالیت‌های اکتشافی را مطابق سال‌های ۹۳ و ۹۴ - همراه با جذب شریک بخش خصوصی - در دست اجرا دارد به گونه‌ای که اکثر طرح‌ها را به اتمام خواهد رساند. از سوی دیگر با ادامه فعالیت‌های اکتشافی، پهنه‌های و مناطق جدید امید بخش به مناطق فوق افزوده خواهد شد. این طرح‌ها در نهایت به گواهی کشف و صدور پروانه بهره‌برداری منتهی می‌شود.

برنامه‌های تکمیلی اکتشاف

۱. تکمیل اکتشافات و تعریف طرح توسعه برای معادن جدید
۲. اکتشاف تکمیلی زرشوران
۳. توسعه اکتشافات سراسری بوکسیت
۴. عملیات اکتشاف شناسایی و پی‌جویی عناصر نادر خاکی
۵. توسعه اکتشاف سنگان

که علاوه بر کاهش درآمد تنها سازمان توسعه ای بخش معدن و صنایع معدنی کشور، مشکلات سیاست‌گذاری‌های نامطلوب را نیز در سطح بخش پدید آورده بود. ضمناً از روش‌های جدید تامین مالی به شرح زیر در دستور کار قرار گرفت:

- مشارکت با بخش خصوصی متعهد و با صلاحیت و واگذاری درصدی از سهام طرح‌ها به منظور توسعه همکاری با بخش خصوصی. با این روش، درصد قابل توجهی از هزینه‌های احداث طرح از امیددرو خارج و به سرمایه‌گذاران بخش خصوصی منتقل شد.
- فروش اوراق مشارکت ریالی و ارزی که با این روش نیز تعداد دیگری از طرح‌ها فعال شدند.
- جذب سرمایه‌گذار خارجی، در اجرای طرح‌ها. یکی از عینی‌ترین مدل‌ها، ایجاد کنسرسیوم مهدی آباد است.

ایمیدرو؛ توانمندساز بخش معدن و صنایع معدنی ایران

فعالیت‌های اکتشافی گسترده ۲۵۰ هزار کیلومتر مربعی

ایران با ۶۸ نوع ماده معدنی، از ۵۷ میلیارد تن ذخیره شناخته شده معدنی برخوردار است. اما این میزان ذخیره، حاصل اکتشافاتی است که در دهه‌های گذشته صورت گرفته با این توضیح که طبق گزارش‌های وزارت صنعت معدن و تجارت، تنها ۷ درصد از مساحت یک میلیون و ۶۴۸ هزار کیلومتر مربعی ایران را در بر گرفته است. همچنین تحقق اهداف توسعه‌ای ایران در حوزه‌های فولاد، مس، آلومینیوم، روی، طلا، زغالسنگ و ... مستلزم انجام اکتشافات جدید است. به همین سبب از ابتدای سال ۹۳، برنامه وسیعی برای اجرای طرح‌های جدید اکتشافی آغاز شده و هدف آن بررسی پتانسیل‌های معدنی در ۲۵۰ هزار کیلومتر مربع از مساحت ایران است.

این برنامه با هماهنگی و تفاهمنامه‌ای میان وزارت صنعت معدن و تجارت، ایمیدرو و سازمان زمین‌شناسی ایران شروع شد که اجرای آن را ایمیدرو بر عهده دارد. در این میان، تأکید رهبری معظم، بر توسعه بخش معدن، همراستا با اقتصاد مقاومتی، سبب شده این بخش از اقتصاد توجه بیشتری را طی چند سال اخیر به خود جلب کند. این در شرایطی است که فعالیت‌های اکتشافی، نقطه شروع هر برنامه در معدن محسوب می‌شود.

با توجه به رسالت توسعه‌ای ایمیدرو در کشور، برنامه‌های اکتشافی گسترده‌ای را به منظور جبران عقب‌ماندگی تاریخی اکتشاف در راستای نیل به اهداف ذیل طراحی و اجرا شده است:

۱. کشف منابع معدنی متنوع جدید برای توسعه بخش معدن و افزایش سهم آن در تولید ناخالص ملی

